

Veranderingen in het Centraal Examen Nederlands 2017: argumentatieve vaardigheden

Voor het Centraal Examen Nederlands havo en vwo zijn met ingang van het examen van 2017 enkele veranderingen aangekondigd. De veranderingen betreffen domein D (Argumentatieve vaardigheden) en domein A (Leesvaardigheid), voor zover daarin argumentatieve vaardigheden aan de orde komen. De aanpassingen zijn gedaan om het argumentatieve begrippenkader in de syllabi Nederlands en de Centrale Examens Nederlands, havo en vwo in overeenstemming te brengen met de stand van zaken in de argumentatiewetenschap.

In de syllabi worden een aantal punten genoemd die van de laatste stand van zaken in de argumentatiewetenschap afwijken of daar geen pendant in hebben:

1. Het onderscheid tussen soorten argumenten en argumentatieschema's.
2. De tweedeling objectieve versus subjectieve argumenten.
3. De beperkte specificatie van aanvaardbaarheid in consistentie en controleerbaarheid.
4. Het ontbreken van argumentatie op basis van autoriteit als argumentatieschema.
5. De cirkelredenering als onjuist gebruik van een argumentatieschema.
6. De beperkte specificatie van 'analyseren' van 'betogende teksten' in subdomein A1 als het herkennen van de tekstrelatie standpunt-argument-subargument.
7. Het ontbreken van een toelichting bij de (limitatief opgesomde) argumentatieschema's en drogredenen.

(Bron: syllabi Centraal Examen 2017 Nederlands, havo, vwo)

Wat zijn de gevolgen voor de gebruikers van *Op niveau tweede fase, tweede editie*?

De veranderingen hebben vooral betrekking op het theoriegedeelte van *Op niveau tweede fase*, onderdeel G, Argumenteren en houden het volgende in:

Toelichting bij punt 1,4,5

Bij de syllabi Centraal Examen Nederlands 2017 is een begrippenlijst gevoegd. In deze begrippenlijst wordt het verschil tussen een *argument* (een uitspraak) en *argumentatie* (het standpunt en de bijbehorende argumenten) toegelicht.

In *Op niveau tweede fase* wordt argumentatie onderscheiden in enkelvoudige, meervoudige argumentatie, nevenschikkende en onderschikkende argumentatie. In de syllabi wordt de term meervoudige argumentatie niet meer gebruikt. Daarnaast wordt onderschikkende argumentatie ook ketenargumentatie genoemd.

Dit heeft *geen* consequenties voor het centraal examen, want: 'Een mogelijk onderscheid tussen afhankelijke en onafhankelijke argumenten (ook wel nevenschikende en meervoudige argumenten genoemd) wordt niet in het centraal examen betrokken.' (syllabi Centraal Examen 2017 Nederlands, havo, vwo p. 8).

In de begrippenlijst wordt een omschrijving gegeven van de begrippen *argumentatieschema* en *argumentatiestructuur*. De argumentatieschema's worden in *Op niveau tweede fase* ingedeeld in enkelvoudige en meervoudige argumentatie. Daarnaast wordt een overzicht gegeven van de belangrijkste soorten argumenten. In de syllabi worden argumentatieschema's als volgt onderscheiden:

Argumentatie op basis van oorzaak en gevolg

De schrijver of spreker wijst op een of meer gevolgen om de waarschijnlijkheid van een oorzaak te onderbouwen of op een of meer oorzaken om de waarschijnlijkheid van een gevolg te onderbouwen.

Argumentatie op basis van kenmerk of eigenschap

De schrijver of spreker geeft een of meer kenmerkende eigenschappen van een persoon, object of verschijnsel om een standpunt over een andere eigenschap te onderbouwen.

Argumentatie op basis van voor- en nadelen

De schrijver of spreker geeft voor- en/of nadelen van een voorgestelde actie of handeling om een standpunt over de (on)wenselijkheid ervan te onderbouwen.

Argumentatie op basis van voorbeelden

De schrijver of spreker geeft voorbeelden van het optreden van een eigenschap of verschijnsel om een standpunt over het algemener voorkomen van die eigenschap of dat verschijnsel te onderbouwen.

Argumentatie op basis van vergelijking

De schrijver of spreker maakt een vergelijking tussen twee situaties; op grond van wat in de ene situatie (on)waarschijnlijk of (on)gepast is, onderbouwt hij een standpunt over wat in de andere situatie (on)waarschijnlijk of (on)gepast is.

Argumentatie op basis van autoriteit

De schrijver of spreker beroept zich op een uitspraak van een deskundige en betrouwbare bron om een standpunt te onderbouwen. Ook: argumentatie op basis van een gezaghebbende bron.

Toelichting bij punt 2

In *Op niveau tweede fase* wordt onderscheid gemaakt tussen objectieve argumenten en subjectieve argumenten. De syllabi maken nu onderscheid in feitelijke en waarderende uitspraken, wat vergelijkbaar is met het onderscheid objectief-subjectief.

Feitelijke uitspraken

Een uitspraak waarvan degene die hem doet, claimt dat hij waar, waarschijnlijk of aannemelijk is. Er is sprake van een feit wanneer een feitelijke uitspraak waar is.

Waarderende uitspraken

Een niet-feitelijke uitspraak, dat wil zeggen een uitspraak over wat goed of slecht, mooi of lelijk, waardevol of waardeloos, wenselijk of onwenselijk, gepast of ongepast is.

Toelichting bij punt 3,6

De aanvaardbaarheid van argumentatie is in de syllabi gespecificeerd. Een argumentatie is aanvaardbaar als de argumenten aannemelijk en relevant zijn, en de argumentatie als geheel consistent en toereikend is. De aanvaardbaarheid van feitelijke en waarderende uitspraken is ook omschreven.

Deze specificatie is niet opgenomen in *Op Niveau tweede fase*, maar heeft geen gevolgen voor het examen. In de syllabi staat namelijk: 'de examenpraktijk zal door deze aanpassing geen drastische verandering ondergaan, omdat er voor het toetsen van het analyseren en beoordelen van een betoog geen andere vragen zullen worden gesteld dan tot nu toe gebruikelijk is.' (syllabi Centraal Examen 2017 Nederlands, p. 8).

Toelichting bij punt 5,7

Drogredenen worden in de syllabi in twee categorieën ingedeeld: onjuist gebruik van een argumentatieschema of overtreding van een discussieregel. Van een onjuist gebruik van een argumentatieschema is onder andere sprake bij de volgende drogredenen:

- onjuist beroep op een oorzaak-gevolgschema
- onjuist beroep op een kenmerk- of eigenschapsschema
- onjuist beroep op een voor-en-nadelenschema: overdrijven van voor- of nadelen
- onjuist beroep op een voor-en-nadelenschema: vals dilemma
- onjuist beroep op een voorbeeldschema: overhaaste generalisatie
- onjuist beroep op een vergelijkingschema: verkeerde vergelijking
- onjuist beroep op autoriteit

Van een overtreding van een discussieregel is onder andere sprake bij de volgende drogredenen:

- persoonlijke aanval
- ontduiken van bewijslast
- cirkelredenering
- vertekenen van een standpunt
- bespelen van publiek

Van deze drogredenen vindt u in *Op Niveau tweede fase* voorbeelden in het schema [76]

Drogredenen. Er zijn twee nieuwe drogredenen toegevoegd: overdrijven van voor- en nadelen en vals dilemma.

Overdrijven van voor- en nadelen

Het belang van een voor- of nadeel wordt erg overdreven.

Voorbeeld: 'Als we niet snel iets doen aan die druppende kraan, zal het hele huis onder water komen te staan.'

Vals dilemma

Er wordt gesuggereerd dat je moet kiezen tussen twee mogelijkheden, terwijl er meerdere zijn.

Voorbeeld: Of je voedt kinderen streng op met het gevolg dat ze gefrustreerd raken, of je laat ze vrij met het gevolg dat ze volledig ontsporen.